

ljubja vsak četrtek in
v Mariboru s pošiljanjem
na dom za celo leto 25 din.,
pol leta 12-30 din., četrt leta
7-30 din. Izven Jugoslavije
46 din. Naročnina se pošlje
na upravnštvo „Sloven-
skega Gospodarja“ v Ma-
ribor, Koroška cesta 5.
Lai se dopušča do od-
povedi. Naročnina se pla-
čuje v naprej.
Telefon Interurban št. 113.

Posamezna številka stane 1 din.

Poštnina plačana v gotovini.

Uredništvo je v Mariboru,
Koroška cesta št. 5. Rok
pisi se ne vračajo. Upravi-
ništvo sprejema naročnina,
inserate in reklamacije.
Cene inseratov po dogo-
voru. Za večkratne oglase
primeren popust. Neizpolne
reklamacije so pošiljane
proste.
Čekovni račun pošilja
uradi Ljubljana št. 10.451.
Telefon Interurban št. 113.

SLOVENSKI GOSPODAR

LIST LJUDSTVU V POUK IN ZABAVO

26 številka

MARIBOR, dne 14. junija 1923

57. letnik.

Vladna izjava.

V državah, kjer vodijo politiko od naroda pravilno izvoljeni zastopniki, je običajno in celo zakonito, da poda nova vlada, ko stopi pred zbornico, svojo izjavo ali deklaracijo, s katero označi načelno in poslovno smer svoje politike.

Radikali, ki so tako dolgo vladali skupaj z demokrati ter toliko gorja in bremen nakopičili naši državi, ob volitvah in posebej še po volitvah pa izjavili, da hočejo sporazum, so sedaj, ko imajo svojo vlado, v duhu parlamentarnih načel podali svojo izjavo. Ta izjava je pa vsestransko vodena in brezbarvna in kaže samo to, da srbskim radikalom preteklost ni prijetna, da pa nimajo prave volje in smisla tudi za bodočnost, ki bi se morala zgraditi na podlagi splošno zahtevanih ter od njihove strani tudi obljubljenih smernic. Te smernice so radikali po svoji večini tudi pripoznali in so šli z njimi v volitve.

Demokratsko »jugoslovanstvo« — edinstvo treh narodov, od katerih bi se pa morala dva čimprej posrbiti, ni držalo in zato so rekli radikali Srbom, ki tega tudi niso mogli prenašati, da je najboljša, če dobijo pri volitvah Srbi, Hrvati in Slovenci enotno zastopstvo ter se potem sporazumejo. Na ta način in s to nalogo so dobili radikali veliko večino srbskih volilcev. V parlament so prišli enotni zastopniki Srbov po radikalni, Hrvatov po Radičevi, Slovence po SLS in Bosanci ter Hercegovci po svoji Jugoslov. muslimanski organizaciji. S tem se je pokazalo, da so v državi SHS trije narodi in to so razni radikalni prvaki v svojih govorih že večkrat priznali ter se kot zastopniki enega naroda spustili v pogajanja z zastopniki drugih dveh. Ta pogajanja so dosegla takozvani predsporazum, s katerim so se obvezali radikali, da popravijo, kar so v imenu Srbije pod imenom »edinstva« zakrivali demokrati. Radikali so obljubili, da bodo v splošno zadovoljstvo uredili notranje državne razmere in da bodo potem sporazumno s hrvatskimi in slovenskimi zastopniki začeli spreminjati tudi ustavo.

O vsem tem pa nima vladna izjava niti besedice. Radikalna vlada ne govori o izvajanju in tudi ne o spreminjanju ustave in na njeni izjavi je točna in jasna samo napoved osemnajstih novih zakonov, vse drugo je pa prazno besedičenje in slepomišenje napram centralistom, kakor tudi napram avtonomistom. Radikali si očitno skušajo obdržati odprto pot do enih, kakor do drugih. Dvoličnost in neodločnost je njihovo najmočnejše orožje.

O vladni izjavi se je razpravljalo pred parlamentom in kakor je izjava sama nejasna in neodločna, tako zmedeni in neodločni so bili tudi ministri, ki so jo branili pred opozicijo. Demokrati so napadali vladno iz-

javo, ker ne naglašava vidovdanske ustave in razdelitve države, od ministrov, ki so na take napade odgovarjali, se je pa večina laskala demokratom, ali pa glavno preslišala ter se bavila s postranskimi stvarmi in le nekaj jih je bilo, ki so govorili v duhu sporazuma. Tako je eden napadal in izzival zastopnike Bosne in Hercegovine in ko je neki bosanski poslanec povdarjal, da Bosna ni srbska, da je prej hrvatska ali bolje rečeno, da je last Bosancev in Hercegovcev, so nekateri radikali složno vpili z demokrati, da Bosanci tega ne bodo nikdar doživeli in da je bilo vprašanje Bosne že rešeno in zaključeno s prihodom srbske vojske.

Tudi glede orjuncev in drugih fašistov se radikali enkrat popolnoma strinjajo z demokrati, ki so duševni in krušni očetje teh banditov, drugič pa zopet govorijo, da so proti vsaki sili. Ko se je govorilo o orjunskega napadu na hrvatske poslance in umoru hrvatskega združnega ravnatelja Jurija Soče v Sarajevu, je eden od ministrov izjavil, da pri tem in drugih takih slučajih ne vidi nobene politične strani in da so vse to sami navadni izgrede. Demokrati so mu seveda silno ploskali in kako naj dobi vlada moč, ugled in zaupanje, če govori eden njenih članov tako, dočim se drugi eno uro pozneje zopet prerača z demokrati o tem, kdo da je upeljal nasilje v naši državi.

Lahko bi našli celo vrsto primerov, v katerih enako bije nasilna žila pri demokratih in pri večini radikalov. Najznačilnejši primer daje vojaški zakon, ki je sestavljen v silno protiljudskem duhu od oholega generalnega kroga, ki omalovažuje in celo prezira vse, kar je izven njega. Za ta zakon so demokrati enoglasno, dočim nasprotujejo krčevito vsem drugim zakonom, ki se po osnutku radikalne vlade v nekaterih boljših ozirih razlikujejo od nekdanjih demokratskih predlogov.

V primer neodločnosti in neodkritosti, ki še vedno preveča radikalno vlado, naj služi tudi to-le: Bivši prosvetni minister policajdemokrat Pribečević in sedanjí prosvetni minister Trifunović se kregata. Prvi očita drugemu, zakaj ne preskrbi, da bi se na Hrvatskem praznovano praznik sv. Save. Minister odgovarja, da so Hrvati katoliki in da se jim ne more vsiliti pravoslavni svetnik. Nadalje je še lepo govoril o spoštovanju verskega čuta vseh državljanov, teden dni poprej pa vlada ni hotela poslati svojega zastopstva na procesijo sv. Rešnjega Telesa v Beogradu, četudi se to dogaja v vseh državah in tudi v takih, kjer so katoliki v manjšini.

Minister Janković je izjavil, da je radikalna stranka tudi za revizijo ustave, če bi narod to zahteval, vlada pa vsak čas kaže s svojim delom, da ji niso mar narodove zahteve in težnje in tako se pod neodločnostjo, zmedenostjo in celo vrsto največjega nesoglasja družijo na vladi nepoboljšljivi centralisti, protiljudski oblastniki in nekateri poštenjaki, ki pa nimajo dovolj moči

in poguma, da bi nastopili ter lepe besede združili tudi z dejanji.

Pod enim klobukom.

Politična zgodovina beleži malo slučajev, da bi bile stranke popolnoma propadle pri volitvah, kakor se je to zgodilo pri zadnjih volitvah v Sloveniji z: demokrati, samostojnimi in socijalnimi demokrati. Zalostni preostanki ravnokar omenjenih strank so si vsi edini glede zahrbtnih spletk in boja proti naši zmagoviti Ljudski stranki. Poraz zadnjih volitev najbolj grize demokrate, ki so bili in bodo ostali duševni voditelji boja vseh nam nasprotnih strank. Dr. Žerjavu in dr. Kukovcu so obrnili v Sloveniji vsi pošteno in res slovensko čuteči volilci hrbet in so se v prepričanem oklenili naše Ljudske stranke. V onemogli jezi in sovraštvu proti SLS se je šiba božja Slovenije dr. Žerjav spozabil tako daleč, da je po Pribečevićem receptu zbral, plačal in organiziral malodane vse po večini radi raznih zločinov predkaznovane lopove v takozvani Orjuni. Orjuna — ta rokovnjaška organizacija Žerjavovih hlapcev si je stavila nalogo: s surovo silo, s palico, nožem ter revolverjem prisiliti miroljubne in poštene ljudi, da bodo neprestano nadlegovani iz strahu zapustili tabor Ljudske stranke.

Našim čitateljem je znano več kot dovolj, kaj vse so počeli Žerjavovi orjunci v Mariboru, Slov. Bistrici, Ptujju in tudi po drugih slovenskih mestih. Naši listi so beležili, vse slučaje orjunskega nasilja ter svarili mesto in deželo pred temi tolovaškimi bandami. Mera orjunskih zločinov je bila do vrha polna in vlada sama je bila prisiljena, da je z najvišjega mesta ukinita razbojniško delovanje ptujске in mariborske Orjune, ki sta se glede nasilja najbolj odlikovali med vsemi drugimi Orjunami v Sloveniji.

Orjunske nasilje molče odobravajo samostojni in socijalni demokratje.

Orjuna v Sloveniji je delo Žerjava in Kukovca. — Člani, somišljeniki ter oboževalci Orjune so pristaši demokratske stranke. Vsakdo bi pričakoval od samostojnih in socijalnih demokratov, da bodo oni tudi z nami vred nastopili proti orjunskim bandam. Vendar tega ni storila ne Samostojna in ne socijalni demokrati. »Kmet. list« ni niti z eno besedo obsodil rokovnjaških zločinov Orjune in niti enkrat ni svaril svojih pristašev pred to organizacijo. Ne samo to, sedaj, ko je vlada ukinita delovanje ptujске in mariborske Orjune, se je poslanec Samostojne Pucelj javno v narodni skupščini v posebnem govoru ogreval za Orjuno in bil proti razpustu. Iz ravnokar povedenega je pač jasno kot beli dan, da je taisti, ki molče odobrava in po svojem zastopniku celo

V libijski puščavi.

Roman.

Angleški spisal A. Conan Doyle.

(Dalje).

Znano vam je moje mnenje, je skomignil drago-man, »povedal sem vam ga. Če postanete, kar sem postal jaz, pridete gotovo živi v Kartum. Če pa ne — ne bote zapustili živi današnjega opoldanskega taborišča —«

Polkovnikov orlovski nos se je za par stopinj dvignil in jezna rdečica mu je zalila upadla lica.

Molče je jezdil nekaj časa. Občutljiv človek je bil, posebno glede svojih naziranj o moški časti in poštenju. In dogodki zadnjih ur so še povečali njegovo razdraženost. Precej časa je trajalo, da je spet začel.

»Pustimo to na stran!« je dejal končno s mirnim glasom, ki se mu je pa čulo, da se hudo premaguje. »Nekateri stvari so mogoče — druge pa ne. In kar vi svetujete, je nemogoče.«

»Zadostuje, da navidezno izpremenite vero —«

»Dovolj!« ga je polkovnik rezko prekinil.

Mansur je iznova skomignil z rameni.

»Čemu me pa poprašujete za svet, ako vas razburjajo moji odgovori! Ako nočete storiti, kar vam svetujem, pa sami poskusite svojo srečo. Pa tega vsaj ne bode mogli reči, da nisem vsega storil, kar je bilo v moji moči —«

»Ne razburjam se«, je odgovoril polkovnik, pa šele čez nekaj časa in glas se mu je rahlo tresel, siloma se je premagoval. »Ampak storiti, kar svetujete vi, bi se reklo, pasti globlje, nego je nam mogoče. — Kar pa mislim da bi se dalo storiti, je tole. Ako hočete, lahko namignete tistemu mohamedanskemu duhovnu, tistemu molahu, lahko mu namignete, pravim, da smo se začeli zanimati za njegovo vero in, da ji nismo nenaklonjeni. — Ne mislim, da bi to bil tako hud prestopek zoper naše versko prepričanje, posebno če upoštevam, v kaki smoli da sedimo, —« je govoril bolj zase ko za Mansurja in nadaljeval glasneje: »In ko pride, se ne-

koliko poigramo z njim, kažemo zanimanje, dvomimo, ga poprašujemo in prosimo pojasnil in tako zavlečemo vse za eden ali dva dni. Ali ne mislite, da bi to šlo? Ali bi ne bilo to najbolje za nas?

»Storite kakor želite! Povedal sem vam enkrat za vselej, kako mislim o stvari. — Ako hočete, da tako povem molahu, mu bom povedal. Tisti debeli mali človek je, sivo brado ima, na onile rjavi kameli sedi tam pred nami. Lahko vam še povem, da je na glasu pri svojih ljudeh kot neprekosljiv misijonar med neverniki, da je še vsakega izpreobrnil, katerega se je lotil, in da je zelo ponosen na svoje uspehe in na svoje zmožnosti. Ni dvoma, da vam bo skušal ohraniti življenje, ako vidi, da bi vas utegnil pridobiti za Mohameda.«

»Povejte mu torej, da smo pripravljene, in da ga bomo radevolje poslušali. Ne verjamem, da bi naš dobri Stuart odobral moj korak, — pa mrtev je, siromak, in mislim, da smemo poskusiti —. Pojdite k njemu, Mansur, in če opravite svoj stvar dobro, bomo pozabili, kar se je zgodilo. — Mimogrede, ali je Tippy Tilly povedal kaj novega?«

»Ne, gospod! Svoje ljudi drži skupaj, sicer pa ne ve, kako in kedaj bi nam pomagal.«

»Tudi jaz ne vem —. Dobro, idite k molahu, jaz pa povem tovarišem, kaj sva se domenila.«

Ujetniki so bili zadovoljni s polkovnikovim načrtom, le gospodična Adams je trmoglavo ugovarjala in se za nobeno ceno ni dala pregovoriti, da bi na kakršenkoli način kazala zanimanje za Mohamedovo vero.

»Mislim da sem že prestara«, je pravila, »da bi klonila koleno pred Balam. Vse življenje sem bila srečna v svoji veri, pa bi naj na stara leta molila tistega Mahameta, ali kako se mu že pravi —. Ne, tega ne storim —!«

Največ, kar je obljubila, je bilo, da ne bo nasprotovala in da se ne bo vmešavala v pogovore in pogajanja z molahom.

»In kdo se naj pogaja z njim?« je vprašal Fardet, ko so jezdili naprej in se posvetovali. »Skrajno važno je, da se pogajanja vrše kolikormogoče naravno in neprisiljeno, kajti če bo le malo opazil in sumil, da ga vle-

čemo za nos, ne bo hotel nobene besede več izpregovoriti z nami in vse bo izgubljeno!«

»Cochrane mislim bi naj vodil pogajanja, on je prvi stavil predlog«, je svetoval Belmont.

»Oprostite!« je ugovarjal Fardet. »Ne da bi rekel žal besedo zoper našega zaslužnega prijatelja, — ampak to pa tudi ni mogoče, da bi bil eden človek sposoben za vsako reč. Vse se bo razdrlo, če on začne. Mohamedanski duhoven bo videl polkovniku skozi dušo —.«

»Res —?« je vprašal polkovnik suho.

»Da, dragi prijatelj, videl vam bo do dna duše, kajti kakor vsem vašim rojakom Angležem tudi vam manjka zanimanje in zmisla za drugoverce. To je vaš skupni narodni greh —!«

»Prosim, pustite na stran politiko!« je vzkliknil Belmont nestrpno.

»Ne govorim o politiki! Moj ugovor je čisto stvaren. Kako naj polkovnik Cochrane dokaže in pokaže zanimanje za mohamedanizem, ko pa dejanski zanj ni vere na svetu, za katero bi se zanimal, razen tiste, ki je bil v njej rojen in vzgojen. To ni da bi očital gospodu polkovniku, le toliko hočem reči s tem, da se gospod Cochrane ne zna hliniti in da svoje vloge prav gotovo ne bo igral dobro in ne bo znal prevariti moža, kakršen je tale mohamedanski misijonar —.«

Polkovnik je sedel raven kakor privezan h kolu in delal obraz, kakor človek, ki si ni čisto na jasnem, ali je dobil poklon ali zaušnico.

Nekaj časa je molčal, nato pa je dejal pikro:

»Pa sami govorite, ako hočete! Vesel bom, če menil ne bo treba!«

»Tudi jaz mislim, da sem najbolj sposoben za tak posel. Mene zanima vsako verstvo. Če ga bom jaz izpraševal in prosil za pojasnila, ga ne bom imel za norca, ampak bomo govoril odkritosrčno, zato ker v resnici hočem kaj več zvedeti o Mohamedu.«

»Res mislim, da bi bilo najbolje, ako vzame pogajanja Fardet v roke«, je dejal Belmont odločno.

In stvar je bila urejena.

Solnce je stalo visoko in sipalo plamenečo vročino in neznosen lesk doli na izgorelo kamenje in na po-